

ELS CAMINS LECTORS: EL BAGATGE LITERARI I CULTURAL DELS INFANTS

UNA JORNADA ESPECIAL

Hi ha una paraula per definir aquesta primera jornada de camí: ESPECIAL. El nostre Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix el terme com un adjectiu que distingeix una qualitat no comú. Doncs tornem-hi: la Jornada es va distingir per ser única perquè van passar-hi coses senzillament extraordinàries i perquè tothom va marxar amb una sensació de què un altre món encara és possible.

Les [III Jornades de Laboratoris de lectura de la Biblioteca Roca Umbert](#) es van inaugurar comptant amb la presència de l'alcalde de Granollers Josep Mayoral, del diputat adjunt de Cultura de la Diputació de Barcelona Carles Combarros i de la regidora de Cultura Alba Barnusell. Tots tres van deixar un grapat de premisses i realitats més que necessàries com ara: "Allò que transforma les ciutats és la passió per l'educació, fet que ens permet avançar en quotes de llibertat i responsabilitat"; "La biblioteca és un espai imprescindible i un servei essencial obert al món per a una ciutat educadora que es vol transformar a partir de l'eix de l'educació" o "Malgrat hi ha dificultats de comprensió lectora, la lectura és essencial sigui quin sigui el format on es produeixi. Les nostres propostes de promoció vers la població han de ser enginyoses perquè les necessiten" .

La Glòria Gorchs va presentar les Jornades a partir també d'una famosa frase que va dir José Antonio Portillo l'any passat, a les II Jornades de Laboratoris: "Sácame el universo del libro". Mostrar aquest univers va ser un bon marc per introduir la presència dels editors al llarg dels dos dies de conferències, tallers i taules rodones de les presents Jornades . Ells són figures necessàries per a què ells llibres puguin existir com a tals.

La proposta de fil conductor de les Jornades eren els camins lectors com a bagatge cultural que els infants haurien de tenir per arribar a ser uns bons lectors i la il·lustració de l'Ermisenda Soy va saber retratar molt bé tot allò que havia de passar.

La ruta de l'esperit crític amb Vicente Ferrer i Begoña Oro (Media Vaca)

Cristina Garreta va presentar en Vicente Ferrer a través dels seus llibres com un editor capaç de convertir les diferents experiències en llibres, com un mecenes amb formació en l'àmbit de l'art que sent un gran respecte vers l'art i el disseny, fet que es reflecteix

en l'exercici del seu ofici, com a arqueòleg que viu i estima el projecte de cada llibre com quelcom preciós i documentat que ha donat com a fruit un catàleg ben construït, com a ideòleg que un dia d'un any va editar un *Alfabeto sobre la literatura infantil* de la mà de Bernardo Atxaga. *Ahí es na!*

Amant del món gràfic i de la il·lustració dels anys 30, Vicente Ferrer va començar la seva intervenció amb una declaració de principis: Media Vaca no és un negoci, és un projecte de vida. Vicente va explicar que feia 16 anys que havia començat el seu bagatge com a editor amb uns petits quaderns on la quotidianitat era la base literària i com també el darrer llibre publicat s'ha estat gestat al llarg de 13 anys. La vida de cada llibre és la història de l'editorial.

53 títols els avalen, la majoria dels quals són encàrrecs que [Media Vaca](#) fa. Aquesta forma de treballar com a editors ara ja és, malauradament, minoritària.

Respecte a la literatura infantil, Media Vaca ha aportat una visió diferent del món dels contes destinats als infants. Van optar per publicar llibres gruixuts destinats al públic infantil que, tanmateix, agradessin igualment als pares.

La praxis de la seva feina editorial fonamenta el camí de generar esperit crític des de la infància.

Parlant de la lectura d'imatges, en Vicente va remarcar que el temps de lectura és sempre molt personal i que, malauradament, no hi ha costum de llegir imatges. Llibres com *No tinc paraules* d'Arnal Ballester demanen una atenció acurada i no són fàcils de fer arribar al gran públic.

Media Vaca ha optat per treballar amb tinta plana, malgrat és més car. També creuen que és tot un repte per a l'il·lustrador perquè ell no és el decorador d'una història, sinó un narrador que explica coses amb més o menys recursos gràfics.

Entenen els llibres amb un sentit de col·lectivitat, tenint cura, fins i tot, del procés d'impressió perquè és una part important en la vida del llibre. Media Vaca s'arrisca amb cada títol que publica. Com a anècdota, Vicente ens va recordar que Ana M. Matute es va posar les mans al cap quan van treure a la llum del panorama editorial *Pelo zanahoria* de Jules Renard dins de la col·lecció 'Libros para niños' perquè és una narració força dura.

Un punt final es va destinar a la publicació massiva d'obres. La seva manera de veure, viure i treballar l'ofici d'editors el fa afirmar que és pervers produir llibres per a obtenir

diners. El fet de publicar tant no beneficia a ningú perquè tots els títols que no es venen es trinxen, perdent tot valor cultural, la qual cosa és una trista contradicció en sí mateixa.

L'humor intel·ligent i crític de Vicente ens va fer somriure quan va afirmar que Media Vaca "ven més a Polònia que a València" i és llavors quan vam pensar que l'ofici d'editor necessita altres marcs alternatius en els que poder fer una feina ben feta per sobreviure.

La senda de la ironia i l'humor intel·ligent de la mà d'Arianna Squilloni (A Buen Paso)

Qui millor que [l'Arianna Squilloni](#), editora de A Buen Paso i filòsofa-especialista en àlbum il·lustrat per iniciar-nos a tots, a través d'un taller, en la difícil senda de l'humor intel·ligent.

A partir de l'àlbum de Pablo Prestofilippo *Instrucciones para despertar a una silla dormida*, editat per Kalandraka, vam observar que la intenció de definir l'humor és molt complicada. L'humor ens fa riure o somriure; és també l'efecte d'un ridícul involuntari, etc. En tot cas, l'Arianna ens va fer veure que la quotidianitat està plena de moments, objectes i seqüències on l'humor pot aparèixer i cal estar alerta per adonar-nos del subtil joc, sovint surrealista, que cada moment ens pot oferir.

Tots plegats, dividits en grups, vam crear petites històries a partir de la tria entre diferents àlbums i d'unes qüestions universals: *Qui, Amb què, Quan, On, Com i Com acaba*

Els diferents grups van narrar històries hilarants i vam comprovar que l'humor es pot trobar en un joc de paraules, en la interpretació de les situacions, en els mateixos objectes, en construir impossibles que esdevenen possibles.

L'Arianna ens va fer veure que existeix un altre grau d'humor anomenat ironia i ho vam comprovar a partir de frases fetes que, situades en contextos diferents, prenen gran força i ens obliguen a fer un treball de construcció i imaginació peculiar:

Us imagineu què passaria si el filòsof Kant hagués *perdut el cap* per la filosofia?

El camí de la sensibilitat poètica recitat per en Joan Rioné

Una calaixera i una estructura amb la que experimentar la lectura i la vida ens sorprèn al bell mig de la sala infantil de la Biblioteca Roca Umbert. I en [Joan Rioné](#), encara ens sorprèn més. Ell mateix es defineix com a artista/editor perquè d'alguns dels seus muntatges teatrals, en fa àlbums il·lustrats.

Joan Rioné incorpora als seus muntatges teatrals bona part del món dels adults perquè les seves propostes els han d'agradar a ells i així després també els agradaran als nens.

L'artista tarragoní estableix un diàleg entre el teatre d'objectes i la literatura i acaba concebant una mateixa història amb dos llenguatges, l'objectiu de la qual és crear una experiència sensible i una dinàmica de la interacció i la descoberta. Ell es defineix com a mediador cultural: selecciona i mostra la seva manera d'explicar les coses, fent-la propera i accessible.

Un principi i un final: crear experiències positives entorn l'art i la literatura és crear persones sensibles. La sensibilitat poètica, com a fil conductor, no s'ensenya. Només es pot descobrir a partir de la curiositat i s'ha exemplificar.

En Joan ens va deixar un bon exemple de sensibilitat i maridatge entre l'art i els contes i nosaltres ens hi vam passejar pel mig dels passadissos i els racons com qui arriba a una illa desconeguda que cal fer-la pròpia a la mida de cadascú de nosaltres.

La ruta del gust per la descoberta iniciada per Milimbo

Nous formats com els que produeixen [Milimbo](#) aporten noves lectures.

Com ells mateixos diuen, Milimbo és una petita editorial que fa llibres per a infants de tots els temps, especialment llibres d'imatges per llegir amb els ulls ben oberts. Llegir observant i explorant tot allò que no es pot explicar amb paraules.

Qui millor que aquesta parella per fer-nos de guia al llarg de la ruta del gust per la descoberta del joc imaginatiu de la lectura?

De vegades, coses senzilles es transformen en grans recursos per construir lectures del món i dels clàssics. Aquest va ser el plantejament del taller que ens van presentar.

Un bon punt de partida va ser la mostra dels llibres que per a ells són els seus referents: Komagata, Munari, Pacovska, etc. Uns bons mestres que entenen també els llibres com a objecte de joc vital.

En parelles, individualment, en grup... Tots ens vam posar lliurement a construir una història clàssica o inventada amb materials com el cartró, els fulls de colors i les textures. Els resultats van ser tota una sorpresa però el més important va ser el procés de treball i d'experimentació. El temps es va aturar i no vam ser conscients d'aquest fet. Al final, tots vam descobrir que dins nostre hi ha un esperit creatiu que, amb l'ajuda de gent com els Milimbo, es fa palès.

La via de l'educació visual transitada amb Marta Ardite

L'art de la il·lustració infantil es gaudeix a través de la lectura i de la contemplació i la [Marta Ardite](#), historiadora de l'art i investigadora especialitzada en cultura visual infantil, ens ho explica millor que ningú perquè defensa que l'art sempre ha tingut una funció narrativa.

Malauradament, tots coincidim en què és una llàstima la baixa cotització i el poc mèrit que se li dóna a la il·lustració infantil en el nostre país. Com a mostra del nostre "subdesenvolupament il·lustrat", la Marta ens va permetre visionar un vídeo on uns infants gaudien d'una exposició a Alemanya que ens va deixar a tots un gust amarg a la boca.

Com que no hi ha veritats absolutes, només diferents interpretacions, els infants poden construir el seu propi bagatge literari de narració d'imatges amb la pràctica de diferents experiències al voltant de la creativitat, de l'art i de la lectura textual i visual.

Fundadora de la galeria *Illustrarium* a Granollers, el seu objectiu és promoure la sensibilitat a través de diferents manifestacions artístiques dirigides als infants.

Vam partir d'aquestes preguntes: Què és l'educació visual? Com aconseguir les ganes de jugar, de crear en els nostres infants i també en els adults? Les ganes de desitjar la fantasia? I vam arribar a una conclusió: cal que algú ens sacsegi perquè vivim dins d'una societat que sovint només marca un camí i un criteri. L'art i la literatura són una bona opció per combatre-la.

El taller que ens va plantejar va ser una bona mostra de com tots nosaltres som capaços de percebre les característiques del món de cada il·lustrador quan partim d'un esperit curiós i observador. I el que és més important: vam pensar quin lector es podia amagar darrera de cada artista.

Es va gaudir i compartir una bona pràctica d'educació visual a partir del suggeriment d'universos entre il·lustradors i lectors.

Cruïlla de camins: la taula rodona

La Jornada es va acabar amb una taula rodona que va deixar uns molt bona sensació tothom. En Vicente, l'Arianna, en Joan, la Marta i Milimbo ja no eren un grup de gent diversa que s'havien expressat a través de xerrades, preguntes o tallers. Tots ells van passar a formar part del bagatge dels Laboratoris de lletres i imatges perquè van ser els millor guies del viatge que ens van proposar en l'inici de les III Jornades. Tots ens vam convertir en bons companys de ruta, compartint el desig de voler fer una bona feina de promoció de la lectura en un món que funciona a l'inrevés.

Al final, fins i tot van fer esment de diferents trobades alternatives d'editors i professionals de la LIJ que es fan arreu del món: un festival de tardor a la República Txeca on [BAOBAB](#), una interessant editorial d'aquest país, hi és present, la [Feria de Oaxaca](#) a Mèxic i, per acabar, el [Salon du livre et de la presse jeunesse](#) de Montreuil.

I és que ... sempre ens quedarà Paris, la República Txeca, Oaxaca i les Jornades de Laboratoris de lletres i imatges de la Biblioteca Roca Umbert de Granollers.

Conclusions del primer dia de les **III Jornades de Laboratoris de lectura** a càrrec de Nati Calvo.

Juliol 2014